

Türkiye Türkçesi Ağızlarında Hayvanlarla İlişkilendirilen Meyve Adları

ÖĞR. GÖR. CAN SAĞIR*

Öz

Türkiye Türkçesi ağızları üzerine yapılan araştırma ve derleme çalışmaları sayesinde yurdumuzun farklı bölgelerinde kullanılan ve yazıya geçirilmemiş pek çok sözcük toplanmıştır. 1932- 1960 yılları arasında Türk Dil Kurumu bünyesinde oluşturulan ve Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde halk ağızlarından derlenmiş olan sözcükleri barındıran Derleme Sözlüğü, Türkiye Türkçesi ağızlarına dair en kapsamlı araştırma olmasının yanı sıra Türk kültürünü ve zengin söz varlığını yansıtmaya bakımdan da oldukça kıymetli bir eserdir. Bu bakımdan da farklı disiplinlerce çalışılmaya oldukça müsaittir. Bu çalışmada, Türkiye Türkçesi ağızlarındaki çeşitli benzetme ve bağdaştırmalarla hayvanlarla ilişkilendirilen meyve adları üzerinde durulmuştur. Çalışmanın başında *Derleme Sözlüğü*'nde hayvanlarla ilişkilendirilen bitki adlarının tamamı taranmıştır. Bu tarama sonucunda 360'a yakın bitki adı tespit edilmiş bunlar da kendi içinde *meyve adları*, *sebze adları*, *çiçek adları*, *ot adları*, *ağaç adları*, *tahıl/ bakla adları*, *yaprak/diken adları*, *tohum / çekirdek / filiz / tomurcuk / bitki kökü adları ve diğer bitki adları* şeklinde sınıflandırılmıştır. Fakat bunların hepsini bu makalede vermek mümkün olmadığı için çalışma yalnızca *meyve adları* ile sınırlandırılmıştır. Meyve adları da kendi içinde; 1. *Hayvan + Meyve Adıyla Kurulanlar*, 2. *Hayvan + Organ Adıyla Kurulanlar*, 3. *Sadece Hayvan Adıyla Kurulanlar* ve 4. *İçinde Hayvan Adı Geçenler* olmak üzere dört ayrı başlık altında incelenmiştir. Bunlar arasından en fazla veri 30 madde başı ile *Hayvan + Organ Adıyla Kurulan Meyve Adları*'ndan elde edilmiştir.

Anahtar sözcükler: meyve adları, Türkiye Türkçesi ağızları, *Derleme Sözlüğü*, söz varlığı, bitki adları

FRUIT NAMES ASSOCIATED WITH ANIMALS IN TURKEY TURKISH DIALECTS

Abstract

Thanks to the research and compilations on Turkey Turkish dialects, many unwritten words used in different regions of our country have been collected. The Compilation Dictionary, which was created by the Turkish Language Association between 1932 and 1960 and contains the words compiled from the dialects of various regions of Turkey, is a very valuable verb in terms of reflecting the Turkish culture and rich vocabulary as well as being the most comprehensive research on the dialects of Turkey Turkish. In this respect, it is very quite suitable to be studied by different disciplines. In this study, the names of fruit associated with animals due to various similes and connotations in Turkey Turkish dialects are emphasized. At the beginning of the study, all plant names associated with animals were scanned in the Compilation Dictionary. As a

* Erzincan B. Yıldırım Ün. TÖMER, can.sagir@erzincan.edu.tr, Orcid: 0000-0002-5358-6063

Gönderim tarihi: 21.06.2022

Kabul tarihi: 29.08.2022

result of this study, nearly 360 plant names were identified. These were classified as plant root names and other plant names including fruit names, vegetable names, flower names, herb names, tree names, bean names, leaf/thorn names, seed/sprout/bud/plant root. However, this is not possible to give all of them in this article the study is limited to fruit names only. The selected fruit names are analyzed under four headings: 1. Those formed with the name of animal + fruits, 2. Those formed with the animal + organ, 3. Those formed with the name of animal only, 4. Those with the name of the animal. Among these, the maximum data was obtained from fruit names formed with animal+ organ names with it thirty examples.

Keywords: fruits names, Turkey Turkish dialects, The Compilation Dictionary, vocabulary, plant names

GİRİŞ

Kültürlerin oluşmasında ve şekillenmesinde bitki ve hayvan adları önemli bir yer tutar. İnsanlığın başlangıcından günümüze kadar olan her dönemde hayvanlar ve bitkilerle iç içe yaşayan insanoğlu bunlardan çeşitli şekillerde faydalanmış, birlikte yaşadığı tabiatı anlamaya ve anlamlandırmaya çalışmıştır. Yalnız bununla da kalmamış, birbirlerine hayvan ya da bitki adı vererek duygularını ifade etmiş ve kendilerini bunlarla karşılaştırmışlardır (Roux, 2005, s. 223). Tarih boyunca oldukça geniş ve farklı coğrafyalarda yaşayan Türkler de bitki ve hayvanlardan pek çok farklı alanda (beslenme ve barınma, alet-eşya yapımı, ulaşım, ilaç yapımı ve hastalıkların tedavisi vb.) faydalanmış ve bazılarında bir takım manevi anlamlar yüklemişlerdir. Uygurların Türeyiş Efsanesi'nde iki ağacın ortasına gökten bir ışık düşmesi sonucunda bu ağaçlardan beş çocuk doğması ve bu çocuklardan en küçüğü olan Bökü-Tegin'in Uygurlara Han olması (Ögel, 2010, s. 74-75), Türk köken mitlerinin işlendiği destanlarda hayat bahşeden, hayatı, canlılığı, doğumu sembolize eden ve üç âlemi birbirine bağlayan kutsal ağaçlara (özellikle kayın, çam, dağ servisi-sedir, ardıç, çınar ağaçları) inanılması (Ergun, 2017, s. 246), Göktürklerin kurttan türeyiş efsaneleri, kurt başlı sancakları, Oğuz-Nâme'de, kurtun Oğuz-Han'a yol göstermesi, Oğuz boyunun sembolü kuşlar, Yakut Türklerine ait kabilelerden her birinin, bir kutsal hayvandan (beyaz lekeleri olan at, karga, kuğu, atmaca vb.) türediklerine inanmaları ve bu sebeple o hayvanların etlerini yememeleri, Şamanların başlıklarında ve kıyafetlerinde geyik, kuş (özellikle kartal), ayı, yılan vb. hayvan öğeleri bulunması, (Ögel, 2010, s. 33-50), Göktürkler tarafından uzun yaşamın ve bilgeliğin sembolü sayılan kaplumbağa kaide üzerine yazıtlarını dikmeleri, Köl Tigin heykelindeki borkün üzerinde bulunan hüma kuşu ongunu, yine Köl Tigin yazıtında kurttan süt emen çocuk ve ejder tasvirlerinin bulunması (Alyılmaz, 2005, s. 14-80), yer ve orman kültürüne bağlı olarak Eski Türklerde kutsal olarak kabul edilen çeşitli dağlık ve ormanlık (Ötüken) alanların bulunması (Çoruhlu, 2000, s. 33), Dede Korkut Hikayeleri'nde geyiğin kahramana (Bamsı Beyrek) yol göstermesi, Salur Kazan'ın su ile Uruz'un ise ağaçla konuşması (Deveci, 2017, s. 160-163), vb. örneklerden hareketle geçmişten günümüze Türk kültüründe hayvanların ve bitkilerin, genel olarak birlikte yaşadıkları doğanın, çok önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir.

Türklerin bitki ve hayvanlara yüklediği bu manevi anlamların kökeni çok eskilere dayansa da bunların bir kısmı hâlâ halk arasında varlığını sürdürmektedir. Örneğin; Anadolu'da mezar üzerinde yetişen ağaçların yaprakları kadar günahının affolunacağı inancı Türk inanış ve geleneklerinden olan mezar üzerine ağaç dikmekle ilgilidir (Özdemir, 2020, s. 304). Bunun dışında günümüzde Anadolu'nun pek çok bölgesinde ağaçlara çaput bağlanıp dilekler dilenmesi (kısmet açma, kötülüklerden ve kötü ruhlardan korunma, çocuk sahibi olma, şifa bulma vb.), kara kedilerin (renginden dolayı) ve evin çatılarına konan baykuşların (sesi ve görüntüsünden dolayı) uğursuzluk getireceğine inanılması, bazı bitki türlerinin (nergis, açelya, şans bambusu) bereket ve sağlık getireceğine inanılıp evlerde yetiştirilmesi, Hatay'ın Samandağ ilçesinde bulunan ve "Hıdır Bey Musa Ağacı" adıyla anılan çınar ağacının kutsal sayılması gibi inanışlar eski Türk inanç unsurlarının (özellikle tabiat güçlerine inanma) izlerini taşımaktadır. Buradan hareketle Türklerin, tabiatın diğer unsurlarını olduğu gibi sosyal hayatlarında önemli bir yere sahip olan hayvan ve bitkileri de birbirinden ayırmak ve anlamlandırmak için çeşitli şekillerde adlandırma yollarına başvurdukları söylenebilir.

Bir dilin söz varlığı içinde özel ad sayılan ögeler üzerinde duran ve özel adları köken bilgisi, tarihî gelişim, çeşitli dil ve kültür sorunları vb. açılardan inceleyen dilbilim alanı adbilim (onomastics) olarak adlandırılmaktadır (Aksan, 2015-I, s. 32). Bu alan üzerine çalışan araştırmacılarının temel amacı ise diller ve medeniyetler arasındaki ilişkiler hakkında bilgi edinerek eski toplumların hayat anlayışlarını ve inançlarını belirlemektir (Şahin, 2018, s. 8).

Adbilimin kendi içinde alt türleri bulunmaktadır. Bunlar; *yer adları* (toponim), *kişi adları* (antroponim), *hayvan adları* (zoonim), *kök adları* (etnonim), *mit adları* (mitonim), *yıldız adları* (astronim), *dağ adları* (oronim), *su adları* (hidronim) vb. Bu türler arasından biri olan Yun. φυτος 'bitki' ile onima 'ad' birleşiminden oluşan *fitonim* (bitki adı) ise; ağaç, çalı, ot, çiçek, mantar vb. bitki adlarını ifade eder. Fitonimlerin adbilim çerçevesinde, çeşitli açılardan (köken, yapı, anlam ve ad verme) araştırıldığı alana *fitonimi* denir (Şahin, 2016, s. 780).

Türkçede ilk bitki ve hayvan isimlerine Türklerin bilinen en eski yazılı belgeleri olan runik harfli eski Türk yazıtlarından itibaren rastlanmaktadır. Eski Türk yazıtlarındaki bitki ve hayvan adlarına bakıldığında; *çmtan ıgaç* "sandal ağacı" [BK, G 11] (Ölmez, 2015, s. 144) şeklinde yalnızca bir defa tanımlanabilen 1 bitki ve *adgır* "aygır", *adıg* "ayı", *at* "at" *bars* "kaplan" *bêçin* "maymun", *boto* "deve yavrusu", *elik* "geyik" *kéyik* "yaban hayvanı", *kiş* "samur" *kulan* "yaban eşeği", *küsgü* "fare" *öküz* "öküz, iğdiş edilmiş erkek sığır", *sıgun* "erkek geyik, Altay maralı", *sıp* "iki yaşındaki tay" vb. yaklaşık 50 tane hayvan adı yer almaktadır. Bu hayvanlar genellikle *bogra* ~ *bugra* ~ *bugur* "buğra; erkek deve", *boka* ~ *buğa* ~ *buka* "boğa; damızlık erkek sığır", *ingen* "dişi deve", *ingek* "inek, dişi sığır", *irkek yont* "erkek at", *titir* "dişi deve" şeklinde cinsiyet ve *ak at* "beyaz at", *ala at* "benekli kırat" *başga boz at* "alında aklık olan at", *kara kuş* "kara kuş; kartal; tavşancıl", *torıg* ~ *torug* vb. renk özelliklerine göre adlandırılmaktadırlar. Bunların dışında yazıtlarda, hayvan adlarının aynı zamanda kişi adı olarak *arslan* "kişi adı", *bars* "kaplan; kişi adı", *böri* "kurt; kişi adı", *bugra* "erkek deve; kişi adı" *buka* "boğa; kişi adı" vb. kullanıldığı da görülmektedir (Aydın, 2016, s. 16-22). Eski Türk yazıtları dışında Eski Uygurcada da hayvan adları bulunmaktadır. Tokyürek,

Eski Uygurcada 105 farklı hayvan adı tespit edip bunları Manihaizmdeki dört dünyadan oluşan hayvan hayat şekline göre sınıflandırılmıştır (2013, s. 221-281).

Divânü Lûgâti't-Türk ve Kutadgu Bilig gibi eski Türkçenin önemli eserlerinde de pek çok hayvan adı yer almaktadır. Özden, DLT'de geçen 272 hayvan adı tespit ederken (2019, s. 1498), Bozkaplan, Kutadgu Bilig'de geçen toplam hayvan adı sayısının 395 olduğunu; bu sayının da 79 çeşit hayvan türünden oluştuğunu belirtmektedir (2007, s. 1118).

Türkiye Türkçesinin yazı dili ve ağızlarında hayvan adları yalnızca bitkileri adlandırırken değil pek çok farklı alanda da kullanılmaktadır:

Hastalık adları: *itdirseği* (arpacık), *delibaş*, *karabacak*, *karataban* (YK, 2005, s. 21). Alet ve eşya adları: *balıkgözü* (halka), *deveboynu* (boru), *domuzayağı* (çubuk), *domuztırnağı* (kanca), *horozayağı* (burgu), *kargaburnu* (alet) *keçitırnağı* (oyma kalemi), *kedigözü* (lamba), *leylekgagası* (alet), *sıçankuyruğu* (törpü), *gagaburun* (gemi) (YK, 2005, s. 21). Biçim adları: *ayıbacağı* (yelken biçimi), *balıksırtı* (desen), *eşeksırtı* (çatı biçimi), *kazkanadı* (oyun), *kırlangıçkuyruğu* (işaret), *koçboynuzu* (işaret), *köpekkuyruğu* (spor), *sıçandışi* (dikiş), *turnageçidi* (fırtına) (YK, 2005, s. 22). Yiyecek adları: *kargabeyni* (yemek), *kedidili* (bisküvi), *tavukgöğsü* (tatlı), *bülbülyuvası* (tatlı), *kuşlokumu* (kurabiye) (YK, 2005, s. 22). Oyun adları: *uzuneşek* (oyun). Gök cisimlerinin adları: *Arıkovanı* (yıldız kümesi), *Büyükayı* (yıldız kümesi), *Küçükayı* (yıldız kümesi) (YK, 2005, s. 22). Renk adları: *devetüyü*, *fildişi*, *ördekbaşı*, *ördekgagası*, *tavşanağzı*, *tavşankanı*, *turnagözü* (YK, 2005, s. 22). Hayvan adlarının farklı alanlarda kullanımı elbette yalnızca yukarıda verilen örneklerle sınırlı değildir. Bunların dışında; hayvan adlarının *özel ad*, *yer adı* vb. pek çok alanda da kullanıldığı görülmektedir.

Bitki adlarında da durum aynıdır. Runik harfli Türk yazıtlarındaki tek bitki örneği olan *ıgaç* örneği hariç tutulduğunda Türkçe bitki adları ile ilgili ilk ve ayrıntılı bilgiler XI. yüzyılda Kâşgarlı Mahmut tarafından yazılmış olan ve Türk dilinin ilk sözlüğü olarak kabul edilen Divanü Lügatit Türk'te bulunmaktadır. Ayrıca DLT'de kayıtlı olan *alma* "Oğuzcada elma", *anđuz* "andız otu", *arpagan* "arpa gibi başaklı, fakat tanesiz bir bitki", *ayrık* "ayrık otu", *geşür* "Oğuzlarda havuç", *karamuk* "buğday karamuğu", *kekre* "develerin yediği acı bir bitki" vb. bitki adlarının çoğu bugün Anadolu ağızlarında varlığını devam ettirmektedir (Baytop, 2007, s. 6). Oturakçı, DLT'de yer alan 155 botanik terim olduğunu belirtmiştir (2007, s. 210). DLT dışında Bulut, Eski Uygurcada çok fazla bitki adının bulunduğunu fakat bunlar arasında sadece Türkçe kökenli 113 bitki adı yer aldığını tespit etmiştir (2018, s. 562-588). Öztürk ise, Kutadgu Bilig'de 17 farklı bitkinin 58 örnekte geçtiğini; Kutadgu Bilig'deki hayvan adlarının bitki adlarına göre daha zengin olduğunu belirtmiştir (2005, s. 203-208).

Genel olarak Türkçenin bitki ve hayvan adları açısından zenginliği oldukça dikkat çekicidir. Elbette bunda Türklerin tarih boyunca oldukça geniş ve farklı coğrafyalarda yaşamalarının önemli bir etkisi vardır. Türkiye Türkçesi ağızlarında ise bu adlandırmaların çok daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum bitki adlandırmalarında bitkinin görünüşü ve kullanılışı kadar yetiştiği yerin de oldukça önemli olduğunu göstermektedir. Aynı bitki türüne verilen adın Anadolu'nun farklı bölgelerinde değişiklik göstermesi de bu bitkilerin kullanım alanı ve yetiştiği yerle ilgilidir. Örneğin *Silybum marianum* türüne Karadeniz Bölgesinde "kangal", İç Anadolu Bölgesinde (Ankara) "kalağan ~ kaluğan", Doğu Anadolu Bölgesinde (Erzincan) "kongol" adı verilmektedir.

Aynı bitki türünün farklı ağızlarda değişik şekillerde adlandırılması Türkçede bitki türlerinden fazla bitki adının bulunmasını sağlamıştır (Önler, 2004, s. 273).

Türklerin doğanın bir parçası olan hayvan unsurlarını kullanarak yarattığı metaforlarla bitkileri de adlandırdığı görülmektedir. Elde edilen verilerden hareketle ağızlardaki bu metaforik anlatımlar estetik bir ifadenin yanı sıra gündelik hayatın bir getirisi olarak belirli kavramları daha iyi anlamak amacıyla kullanılmıştır. Öyle ki metaforik anlatımlar yaşantılardan ve hayallerden faydalanarak bilinmeyen veya hayal edilemeyen, bilinen ile anlatma biçimidir (Demir ve Yıldırım, 2019, s. 1092). Aynı şekilde Lakoff ve Johnson da metaforun hem gündelik dilde hem de düşüncede yaygın olduğunu; özel bir yeteneği olmayan sıradan insanlarca gündelik hayatta kullanıldığını belirtmektedir (2015, s. 12).

Metafor terimi Türkçe Sözlük'te "istiare, ödünçleme" (TDK, 2005, s. 1546), Büyük Türkçe Sözlük'te ise "1. Mecaz, 2. İstiare, 3. Kinaye, 4. Teşbih" (Doğan, 2020, s. 1575) sözcükleriyle açıklanmaktadır. Korkmaz, metaforu "deyim aktarımı" sözcüğüyle "Aralarında uzaktan veya yakından ilgi bulunan iki şey arasında bir benzetme ilişkisi kurarak, bunlardan birinin adını, geçici olarak kendisine benzetilen diğer şeyin adı ile karşılama olayı" şeklinde açıklamaktadır (Korkmaz, 2017, s. 111). Tanımlardan hareketle Türkiye Türkçesi ağızlarında hayvanlarla ilişkilendirilen meyve adlarına bakıldığında metaforların genellikle hayvan ile meyve arasında benzetme ilişkisi kurularak (bıldırcınbudu, devegözü vb.) "deyim aktarması" şeklinde oluşturulduğu görülmektedir. Bunun yanında herhangi bir benzetme ilişkisi olmadan yalnızca "yaban, yabani" kelimesinin kavram alanından hareketle (ayrı eriği, giyik elması vb.) "ad aktarması" şeklinde oluşturulan meyve adları da oldukça fazladır.

Deyim aktarması ["Yun. *metaphora* ('nakil, aktarma'), Fr. *métaphore*, İng. *metaphor* Alm. *Metapher*" (Aksan, 2006, s. 62)] için "Aralarındaki benzerliğe dayanarak bir sözcüğü başka bir sözcüğün yerine kullanma" (Hengirmen, 2009, s. 116), "... aralarında uzak yakın ilgi bulunan iki şey arasında bir benzetme yoluyla ilişki kuran, birinin adını ötekine aktaran bir eğilim, bir dil olayıdır" (Aksan, 1971, s. 123-124), "... benzetmenin temel öğelerinden birinin, benzetmeye konu olan nesne veya kendisine benzetilenin eksiltilmesiyle oluşturulur" (Aydın, 2007, s. 105) gibi tanımlar yapılmaktadır. Bunların dışında Türkçede deyim aktarmasını ifade etmek için farklı terimler de kullanılmaktadır. *Deyim aktarması* için *istiare* terimini kullanan Dilçin "bir şeyi kendi adının dışında, türlü yönlerden benzediği başka bir şeyin adıyla anma" şeklinde tanımlamaktadır (2005, s. 412). Aynı kavramı ifade etmek için Günay, *eğretileme* terimini kullanmakta ve "herhangi bir şeyin ya da olayın karşılaştırılabileceği başka bir şeyden söz ederek betimlenmesi" olarak tanımlamaktadır (2018, s. 108). Aynı şekilde İmer vd. de *eğretileme* terimini kullanmakta ve "aralarında eşdeğerlik ilişkisi kurulan anlamlı öğelerden birini, öteki yerine kullanma sonucu oluşan değişmece türü" şeklinde ifade etmektedir (2013, s. 114). Üçok, *deyimaktarımı* terimini kullanmakta ve bunu "iki nesne, iki hadise arasında duyulan ve görülen benzerlik" olarak tanımlamaktadır (2004, s. 93).

Ad aktarması ["Yun. *metonymia*, Fr. *meronymie*, İng. *metonymy*, Alm. *Metonymie*" (Aksan, 2006, s. 69)] için ise "bir kavramın, ilgili, bağıntılı olduğu bir başka kavramı gösteren kelimeyle anlatılması" (Aksan, 1971, s. 132), "Bir kavramı, bir oluşu, duyusu veya hareketi, bunların bir

yönüyle bağlantı kurarak başka bir kavram adıyla karşılama" (Hengirmen, 2009, s. 8-9), "... bir sözü gerçek anlamının dışında benzetme amacı gütmekten kullanmak" (Aydın, 2007, s. 108) gibi tanımlar yapılmaktadır. *Ad aktarması* ifade etmek için de Türkçede farklı terimler kullanılmaktadır. Dilçin, *ad aktarması* için *mecaz-ı mürsel* terimini kullanmakta ve "bir sözü, gerçek anlamının dışında benzetme amacı gütmekten kullanma" şeklinde tanımlamaktadır (2005, s. 415). Aynı kavramı ifade etmek için Günay, *düzdeğişmece* terimini kullanmakta ve "... bir kavramın doğrudan doğruya onu gösteren göstergeyle değil, ilgili veya bağlantılı olduğu bir başka göstergeyle dile getirilmesi" olarak açıklamaktadır (2018, s. 116). Aynı şekilde İmer vd. de *düzdeğişmece* terimini kullanmakta ve "benzetme amacı gütmeksizin tümce ya da dizimde bulunan ögeler arasında bütün-parça, neden-sonuç, genel-özel, somut-soyut ilişkiler kurulması yoluyla oluşan değişmece türü" şeklinde ifade etmektedir. Üçok *adaktarımı* terimini kullanmakta ve bunu "esas kavram ile mekan, zaman, sebep, parça ve bütün vb. bakımından ilgili olması" şeklinde tanımlamaktadır (2004, s. 95).

Deyim aktarması ve ad aktarması için yapılan tanımlarda her iki anlam olayında bazı benzerlikler ve farklılıklar olduğu görülmektedir. Fakat her ikisinde de ortak olan şey kavramlar arası ilgilerin kullanılmasıdır. Bu ilgi deyim aktarmasında çoğu zaman benzetmeye dayalı iken ad aktarmasında daha çok parça-bütün, genel-özel, somut-soyut vb. benzerlik dışı ilgililerdir (Köse, 2019, s. 249). Türkiye Türkçesi ağızlarında sözü etkili kılan, her biri birer anlam olayı sayılan bu söz sanatlarının meyve adlandırmalarında sıklıkla kullanıldığı görülmektedir (Aksan, 2005a, s. 151). Anadolu ağızlarında farklı türleri ve kendine özgü örnekleri bulunan bu anlam olayları gerek doğadaki nesnelere dile getiren somut kavramlarda, gerekse soyut kavramların anlatımında kullanılmaktadır (Aksan, 2005b, s. 133).

Türkiye Türkçesi ağızlarında hayvanlarla ilişkilendirilen bitki adlarından "meyveler" in incelendiği bu çalışmada Derleme Sözlüğü'nde tespit edilen 58 sözcük üzerinde durulmuştur. Bu sözcükler kendi içlerinde; ; 1. Hayvan + Meyve Adıyla Kurulanlar, 2. Hayvan + Organ Adıyla Kurulanlar, 3. Sadece Hayvan Adıyla Kurulanlar ve 4. İçinde Hayvan Adı Geçenler olmak üzere dört ayrı başlık altında incelenmiştir.

1. HAYVAN ADI + MEYVE ADIYLA KURULANLAR

Türkiye Türkçesi ağızlarında hayvan adlarının meyvelerin adlandırılmasındaki kullanımına bakıldığında, ilk olarak meyvelerin çeşitli özelliklerinden, benzetmelerden ve bağdaştırmalardan hareketle hayvan adlarıyla ilişkilendirilen meyve adları göze çarpmaktadır. Derleme Sözlüğü'nde yer alan ve aşağıda örnekleri verilen bu meyve adlarından *eşek*, *ayı*, *çakal*, *domuz*, *geyik*, *it* ve *kuzgun* sözcükleriyle türetilen meyve adları genellikle "yaban, yabani" kelimesinin kavram alanından hareketle "ad aktarması" yoluyla oluşturulmuştur: *ayı eriği* "yemeye elverişli olmayan çok ekşi ya da çok acı bir erik çeşidi" (DS I, 1993, s. 416); *ayı fıstığı* "gürgen meyvası" (DS I, 1993, s. 416); *çakal armudu* "yabani armut, ahlat" (DS III, 1993, s. 1041); *donuzeriği* [domuzeriği] "yabani erik" (DS IV, 1993, s. 1562); *eşek alması* [eşek elması] "yazın yetişen, lezzetsiz bir çeşit elma" (DS V, 1993, s. 1789); *eşek inciri* "meyvesi yenmeyen, yabani incir" (DS V, 1993, s. 1789); *eşek yağı* "meşe ağaçlarının kabuklu ceviz büyüklüğünde, siyaha yakın renkte olan meyvesi" (DS V, 1993, s. 1790); *giyik elması*

“bir çeşit yabancı elma” (DS VI, 1993, s. 2086); *iteriği* “yabancı erik” (DS VII, 1993, s. 2568); *itinciri I* “yabancı incir” (DS VII, 1993, s. 2569); *itüzümü* “1. böğürtlen; 2. çekirdeği çok ve iri, suyu az bir çeşit üzüm; 3. şırası bol bir çeşit üzüm; 4. Ahududu” (DS VII, 1993, s. 2570); *kuzgun armudu* “sert, yumurta biçiminde, sarı renkli bir çeşit armut” (DS VIII, 1993, s. 3021).

Bu örneklerden farklı olarak *hayvan adı + meyve adı* şeklinde kurulan *eşek eriği* ve *mandaeriği* sözcüklerinin, anlatılmak istenen meyve ile hayvan organı arasında benzerlik ilişkisi kurularak “deyim aktarması” yoluyla oluşturulduğu söylenebilir: *eşek eriği* “uçları sivri ve uzun bir çeşit yeşil erik” (DS V, 1993, s. 1789); *mandaeriği* “iri, mor renkli, içi sarı, güzel kokulu ve yumuşak bir çeşit erik” (DS IX, 1993, s. 3119). *Eşek eriği* sözcüğü “yaban, yabancı” kelimesinin kavram alanından çok anlatılmak istenen meyvenin şekli itibarıyla eşek kulağına, *mandaeriği* ile ise yine meyvenin renk ve biçim olarak mandanın gözüne benzetilmesinden hareketle böyle bir adlandırma yapıldığı düşünülmektedir.

Yukarıdaki örneklerden hareketle halk ağızlarındaki yabancı meyvelerin adlandırılmasında genellikle yabancı hayvan isimlerinden faydalandığı açıkça görülmektedir.

Hayvanlarla ilişkilendirilen bitki adlarında çeşitliliği arttıran önemli özelliklerden biri de aynı cins bitkilerin cinsiyetini belirtmek için erkek veya dişi hayvan adlarından yararlanılmasıdır. Buna örnek olarak *hayvan adı + meyve adı* şeklinde oluşturulan bir meyve adı olan *aygır incir* “erkek incir” (DS I, 1993, s. 414) verilebilir.

Aksan, başlıca ad verme yolları dışında, birçok ulusta ortak olduğu görülen eğilimler arasında, güzel, hoş gidecek adlar türetme, beğenilen, sevilen hayvan ve bitki adlarını koyma eğilimlerinden bahsetmektedir (2015, s. 118). Aksan’ın bu tanımından hareketle aşağıda örnekleri verilen ve boyut olarak küçük olan meyvelerin genellikle sevilen, beğenilen, küçük hayvan adları ya da bu hayvanların besini olması dolayısıyla; *kuş*, *kedi* ve *tavşan* gibi küçük hayvanlarla ilişkilendirilip “ad aktarması” yoluyla oluşturulmuştur. Bunlara örnek olarak: *davşan elması* “tavşanların yediği küçük elma” (DS IV, 1993, s. 1382); *guş alması* “üç kulak otunun meyvesi” (DS VI, 1993, s. 2202); *guşkirazı* “küçük kiraz gibi meyveleri olan gülgillerden bir çeşit çalı, kuş kirazı” (DS VI, 1993, s. 2202); *kedidudu* “böğürtlen” (DS VIII, 1993, s. 2718); *kuş kirazı* “yaban kirazı” (DS VIII, 1993, s. 3015); *kuşekmeği II* “bodur bir çeşit ağacın kırmızı, küçük meyvesi” (DS VIII, 1993, s. 3015); *kuşnarı* “çekirdeksiz tatlı nar” (DS VIII, 1993, s. 3016) sözcükleri verilebilir.

2. HAYVAN ADI + ORGAN ADIYLA KURULANLAR

Türklerin hayvan adlarını pek çok farklı alanda adlandırma yapmak amacıyla kullandığı bilinmektedir. Bunlardan biri de varlığı (nesne, eşya vb.) hayvanların organına benzetilerek yapılan adlandırmalardır. Bu adlandırmalar arasında *meme* ve *göz* organıyla oluşturulan bitki adları diğerlerine oranla daha sık kullanılmıştır. *Meme / emcek* organı ile genellikle üzüm meyvesi işaretlenmektedir. Türkiye Türkçesi ağızlarında farklı türdeki üzüm meyveleri; *At*, *eşek*, *inek*, *keçi*, *köpek* ve *öküz* gibi hayvanların meme başlarının büyüklüğüne, şekline ve rengine bağlı olarak *inek memesi*, *koyun memesi*, *köpek memesi* vb. şeklinde adlandırılmıştır. *Erik* meyvesi de aynı şekilde büyüklüğü, şekli ve rengine göre *dana*, *deve*, *koyun*, *kurbağa*, *kuş* ve *öküz* gibi hayvanların göz organıyla işaretlenmiştir. Bunların dışındaki *but*, *bacak*, *böbrek*, *taban*, *yürek*, *baş*, *göbek*, *göt*, *kuyruk* ve

dil gibi organlarla işaretlenen meyvelerin şekil ve renk itibariyle bu organları anımsatması bakımından halk ağızlarında böyle bir adlandırmaya gidildiği düşünülmektedir.

Hayvan adı + organ adı şeklinde oluşturulan meyve adlarının aşağıda verilen örneklerinde her iki sözcüğün de benzetme ilgisi ile asıl anlamını yitirerek “deyim aktarması” yoluyla oluşturulduğu görülmektedir: *at memegi* [at memesi] “iri, uzun taneli, beyaz bir çeşit üzüm” (DS I, 1993, s. 372); *bıldırcınbudu* “bir armut çeşidi” (DS II, 1993, s. 664); *dana göz I* [dana gözü] “bir çeşit ekşi, kara, sulu üzüm” (DS IV, 1993, s. 1356); *danamemesi I* “1. bir çeşit kara üzüm; 2. çiğdem gibi bir bitki” (DS IV, 1993, s. 1356); *devedabanı I* “iri, yassı bir çeşit üzüm” (DS IV, 1993, s. 1440); *devegözü I* “1. iri, yuvarlak taneli, kabuğu kalın ve sert siyah üzüm; 2. kalın kabuklu, büyük taneli, sulu, beyaz üzüm” (DS IV, 1993, s. 1441); *devetabanı I* “incir” (DS IV, 1993, s. 1442); *eşek memesi* “iri taneli, oval bir çeşit siyah üzüm” (DS V, 1993, s. 1789); *horozyüreği* [horozkarası, horuzkarası, horuzyüreği] “sivri ve uzun bir çeşit üzüm” (DS VII, 1993, s. 2412); *inek memesi* [inek emceği] “iri taneli, siyah bir çeşit üzüm” (DS VII, 1993, s. 2541); *kargayürek* [kargayüreği] “kara ve uzunca bir çeşit üzüm” (DS VIII, 1993, s. 2659); *keçi emceği* “siyah renkli bir çeşit incir” (DS VIII, 1993, s. 2716); *keçimemesi* “uzunca, ak, sert kabuklu bir çeşit üzüm” (DS XII, 1993, s. 4542); *keçimemesi I* “1. sert kabuklu, iri taneli, uzunca, beyaz ya da kırmızımsı olan bir çeşit üzüm; 2. şırası çok olan, şarap ve pekmez için elverişli siyah bir cins üzüm” (DS VIII, 1993, s. 2716); *kedibaş* “bir cins elma” (DS VIII, 1993, s. 2717); *koyun gözü II* “iri ve yassı taneli bir çeşit kara üzüm” (DS VIII, 1993, s. 2944); *köpekmemesi* “kimi ilaçların yapılmasında kullanılan patlıcangillerden bir bitki, itüzümü, *solanum nigrum*” (DS VIII, 1993, s. 2960); *kurbağa gözü* “küçük beyaz taneli bir çeşit üzüm” (DS VIII, 1993, s. 3005); *kuş böyreği* “mor renkli, iri taneli gevrek bir çeşit üzüm” (DS VIII, 1993, s. 3014); *kuşdili* “karaağaç ağacının meyvesi, *rosmarinus, labiatae*” (DS VIII, 1993, s. 3015); *kuşgözü III* “kuşüzümü” (DS VIII, 1993, s. 3015); *kuzuböpreği* “sert taneli, siyah, yuvarlak bir çeşit üzüm” (DS VIII, 1993, s. 3022); *öküzgöbeği I* [öküzgötü, öküzkötü] “kırlarda, dağlarda kendiliğinden biten bir çalı ve kırmızı renkli, küçük yuvarlak meyvesi” (DS IX, 1993, s. 3328); *öküzgöbeği II* “oval bir çeşit armut” (DS XII, 1993, s. 4623); *öküzgötü* “1. yabangülü meyvesi; 2. yabangülüne benzeyen bir çeşit çalının sarı çiçeği; 3. meşegillerden bir çeşit ağaç ve meyvesi” (DS XII, 1993, s. 4623); *öküzgözü II* “1. bir çeşit erik; 2. siyah ve iri taneli bir çeşit üzüm” (DS IX, 1993, s. 3328); *tauşanbaşı* “1. bir çeşit elma; 2. bir çeşit büyük armut; 3. bir çeşit ayva” (DS X, 1993, s. 3848); *tilkikuyruğu I* “uzun salkımlı bir çeşit ak üzüm (4. madde)” (DS IX, 1993, s. 3932); *tilkikuyruğu II* “iri salkımlı, geç olgunlaşan bir çeşit ak üzüm” (DS XII, 1993, s. 4762).

3. SADECE HAYVAN ADIYLA KURULANLAR

Türkiye Türkçesi ağızlarında sadece hayvan adıyla oluşturulan bir meyve örneğine ulaşılmıştır. *Geyicek I* [geyik elması] “yabani elma” (DS VI, 1993, s. 2015) olarak “ad aktarması” yoluyla oluşturulan bu meyvenin adlandırılmasına bakıldığında “yaban, yabani” kavram alanını işaretlemesi bakımından yine bir yabani hayvan olan “geyik” tercih edilmiştir. Bunun dışında Derleme Sözlüğü’nde; *keçimen* ‘iyi cins kuru üzüm’ (DS VIII, 1993, s. 2716) şeklinde ilk bakışta hayvan adıyla oluşturulmuş bir meyve gibi görünen madde başı yer almaktadır. Fakat *keçimen* ile

kastedilen Konya/Taşkent'te bir yer adıdır. "Keçimen" adlı yerde yetişen bir üzüm çeşidi olan bu meyvenin yetiştigi yer dolayısıyla böyle bir adlandırma yapıldığı düşünülmektedir.

4. İÇİNDE HAYVAN ADI GEÇENLER

Türkiye Türkçesi ağızlarında içinde hayvan adı geçen meyve adlarına bakıldığında beş örnek tespit edilmiştir. Bu sözcüklerin de her iki bileşeni metaforiktir. Bu bileşenlerde meyve adlarının "yaban-yabani" kavram alanı ve hayvanlara ait kimi fiziksel özellikler ile ifade edildiği görülmektedir: *ayı boğan* "yenmesi zor, boğaz tıkayan bir çeşit armut" (DS I, 1993, s. 416); *ayyu mamuğu* "yabani can eriği" (DS I, 1993, s. 432); *horozbudağı* "siyah renkli, kalın kabuklu, büyük çekirdekli bir çeşit üzüm" (DS VII, 1993, s. 2412); *oğlakkarası* "karaüzüm" (DS IX, 1993, s. 3267); *sıçanölüsü* "kesilmeden tüm kurutulmuş armut" (DS XII, 1993, s. 4687).

Yukarıdaki örneklere bakıldığında yabani bir hayvan olan *ayı* adı kullanılarak *erik* ve *armut* meyvelerinin adlandırıldığı görülmektedir. Bir armut çeşidi olan *ayı boğan* meyvesinin diğer türlerine göre tüketilmesi güç, yenildiği zaman boğazı tıkayan bir meyve olmasından hareketle halk ağızlarında güçlü ve yabani bir hayvan olan *ayı* ile ilişkilendirilip "ad aktarması" yoluyla *ayı boğan* şeklinde bir adlandırma yapıldığı düşünülmektedir. Aynı şekilde bir erik türü olan *ayyu mamuğu* da yabani bir meyve olması bakımından *ayı* ile ilişkilendirilerek "ad aktarması" yoluyla oluşturulmuş bir diğer meyve adıdır. Bu örneklerden farklı olarak *horozbudağı*, *oğlakkarası* ve *sıçanölüsü* adlandırmaları "deyim aktarması" yoluyla oluşturulmuştur. Bütün hâlinde kurutulmuş armut kurusunun görüntüsü ve siyaha çalan koyu rengi itibarıyla fare ölüsünü andırması bakımından halk ağızlarında *sıçanölüsü* olarak adlandırıldığı düşünülmektedir. *Horozbudağı* birleşik sözcüğünde ise her iki bileşenin de benzetme ilgisi ile asıl anlamını yitirerek metaforik bir anlam üstlendiği görülmektedir. *Horozbudağı* ile kastedilen üzümün, rengi ve şekli itibarıyla budağa¹ kalın kabuklu olması sebebiyle de horozla (horoz etinin yavan ve sert olması bakımından) ilişkilendirilip *horozbudağı* şeklinde bir adlandırma yapıldığı düşünülmektedir. Son olarak bir üzüm çeşidi olan *oğlakkarası* meyvesinin adlandırılmasına bakıldığında yine üzümün renginden kaynaklı olarak *kara* sözcüğünün kullanıldığı görülmektedir. *Oğlak* sözcüğüyle ise bahsedilen üzümün boyut olarak küçük² olmasından hareketle keçi yavrusu olan oğlak ile ilişkilendirildiği düşünülmektedir.

SONUÇ

Türkiye Türkçesi ağızlarında hayvanlarla ilişkilendirilen bitki adlarından *meyvelerin* incelendiği bu çalışmada Derleme Sözlüğü'nde tespit edilen 58 sözcük üzerinde durulmuştur. Bunlar arasından en fazla veri 30 madde başı ile *Hayvan + Organ Adıyla Kurulan Meyve Adları*'ndan

¹ "1. Ağacın dal olacak sürgünü; 2. Dal; 3. Dalın gövde içindeki başlangıç yeri olan ve tahtalarda görülen yuvarlak koyuca renkte sert bölüm" (TS, 1988, s. 349).

² "Oğlakkarası siyah üzüm (Lat. C. *Sauvignon* veya *Cabernet Sauvignon*); siyah renkli, yuvarlak taneli küçük irilikte, 2-3 çekirdek sayısı bulunan, kalın kabuklu ve tatlı aromalı, salkımı ise küçük taneli, uzun konik şekilli, seyrek ve dolgun sıklıkta olan bir üzüm çeşididir" <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/sanliurfa/neyenir/urfa-eskili> (erişim: 11.12.2022).

elde edilmiştir. Aşağıda verilen Tablo 1’de çalışmada yer alan meyveler ve bu meyvelerle ilişkilendirilen hayvan ve hayvan organlarının adlarına yer verilmiştir.

Tablo 1. Çalışmada Yer Alan Meyve, Hayvan ve Hayvan Organı Adları		
Meyve Adları	Ahududu, Armut (x7), Böğürtlen (x2), Elma (x8), Erik (x6), Gürgen meyvesi, İncir (x5), Kiraz (x2), Meşe ağacı meyvesi (pelit), Nar, Üzüm (x24)	T:58
Meyve Adlarını Adlandırmada Kullanılan Hayvan Adları	At, Aygır, Ayı (x4), Bildırcın, Çakal, Deve (x3), Domuz, Eşek (x5), Fare (Sıçan), Geyik, Horoz (x2), İnek, Karga, Kedi (x2), Koyun, Köpek (İt) (x3), Kurbağa, Kuş (x4), Kuzgun, Kuzu, Manda, Oğlak, Öküz (x4), Tavşan (x2), Tilki (x2)	T:46
Meyve Adlarını Adlandırmada Kullanılan Hayvan Organları	Bacak, Baş (x2), Böbrek, But, Dil, Göbek (x2), Göt (Kalça) (x2), Göz (x6), Kuyruk (x2), Meme (Emcek) (x8), Taban, Yağır, Yürek (x2)	T:30

Elde edilen veriler sonucunda en çok kullanılan meyve adlarının üzüm, elma, erik ve armut olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu meyvelerin ilişkilendirildiği hayvan adları; eşek, öküz ve ayı, en çok kullanılan organ adları ise; meme ve gözdür. Bunlar arasında üzüm, şekli ve görüntüsü itibariyle genellikle eşek, öküz, köpek gibi hayvanlarla ve bu hayvanların meme organı ile ilişkilendirilmiştir. Erik de yine şekli ve görüntüsünden dolayı genellikle öküz, dana, inek vb. büyükbaş hayvanlarla ve bu hayvanların gözleriyle ilişkilendirilmiştir. Armut genellikle kuzgun, bildırcın, tavşan, fare gibi küçük hayvanların yumurtalarının, butlarının, başlarının vb. şekil itibariyle armudu andırması bakımından böyle bir adlandırma yapıldığı düşünülmektedir. Elma ise genellikle küçük baş (kedi, tavşan) hayvanlarla ve bu hayvanların şekli itibariyle başlarıyla ilişkilendirildiği görülmektedir.

Sonuç olarak Türkiye Türkçesi ağızlarında hayvanlarla ilişkilendirilen meyvelerin adlandırılmasında genellikle meyvenin rengi, biçimi, görünümü, kullanım özellikleri ve yetiştiği yer gibi özelliklerin dikkate alındığı söylenebilir. Meyvelerin, bu özelliklerine göre Anadolu’nun çeşitli bölgelerinde kimi zaman aynı kimi zaman ise farklı şekilde adlandırıldığı görülmektedir.

Bir meyve türünün ağızlarda farklı şekillerde adlandırılması Türkçedeki meyve adlarından fazla meyve adının bulunmasını sağlamıştır. Bu bağlamda insan yaşamında önemli bir yere sahip olan temel sözcüklerin metaforik olarak kullanımının söz varlığını zenginleştiren unsurların başında geldiği söylenebilir.

KISALTMALAR

Alm.: Almanca

BK: Bilge Kağan

DLT: Divânü Lûgâti’t-Türk

DS: Derleme Sözlüğü

Fr.: Fransızca

G: Güney

İng.: İngilizce

Lat.: Latince

YK: Yazım Kılavuzu

T: Toplam

TS: Türkçe Sözlük

Yun.: Yunanca

KAYNAKÇA

- Aksan, Doğan (1971). *Anlambilimi ve Türk Anlambilimi (Ana Çizgileriyle)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- Aksan, Doğan (2005a). *Türkçenin Zenginlikleri İncelikleri*. Ankara: Bilgi Yayınevi
- Aksan, Doğan (2005b). *Türkçenin Gücü* (9. baskı). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksan, Doğan (2006). *Anlambilim-Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Aksan, Doğan (2015). *Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle Dilbilim)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Alyılmaz, Cengiz (2005). *Orhun Yazıtlarının Bugünkü Durumu*. Ankara: Kurmay Yayınları.
- Aydın, Mehmet (2007). *Dilbilim El Kitabı* (2. baskı). İstanbul: 3F Yayınevi.
- Aydın, Erhan (2016). "Eski Türk Yazıtlarında Bitkiler ve Hayvanlar." *Türk Kültürü Araştırmaları*, 54/169: 1-51.
- Baytop, Turhan (2007). *Türkçe Bitki Adları Sözlüğü* (3. baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Bozkaplan, Şerif Ali (2007). "Kutadgu Bilig'deki Hayvan Adları Üzerine Bir İnceleme." *Turkish Studies*, 2/ 1363: 1110-1118.
- Bulut, Serdar (2018). "Eski Uygur Türkçesinde Bitki Adlandırmaları - 1: Yiyecek-İçecek Olarak Kullanılan Bitkiler." *Türk Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 12/588: 562-588.
- Çoruhlu, Yaşar (2000). *Türk Mitolojisinin Ana Hatları*. İstanbul: Kabalıcı Yayınevi.
- Demir, Celal ve Yıldırım, Özge Karakaş (2019). "Türkçede Metaforlar ve Metaforik Anlatımlar." *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21/1293: 1085-1096.
- Deveci, Ümral (2017). *Dede Korkut Anlatılarında Doğa ve Kültür*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı.
- Dilçin, Cem (2005). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi* (8. baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Doğan, D. Mehmet (2020). *Büyük Türkçe Sözlük*. Ankara: Yazar Yayınları.
- Efe, Kürşat (2012). *Türkiye Türkçesi Ağzlarında Bitki ve Hayvan İsimleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Akara: Gazi Üniversitesi.
- Ergun, Pervin (2017). *Türk Kültüründe Ağaç Kültü* (3. baskı). Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Günay, Veli Doğan (2018). *Sözcükbilime Giriş* (2. baskı). İstanbul: Papatya Yayıncılık Eğitim.
- Hengirmen, Mehmet (2009). *Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri Sözlüğü* (3. baskı). Ankara: Engin Yayınevi.
- İmer, Kâmile, Kocaman, Ahmet ve Özsoy, A. Sumru (2013). *Dilbilim Sözlüğü*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

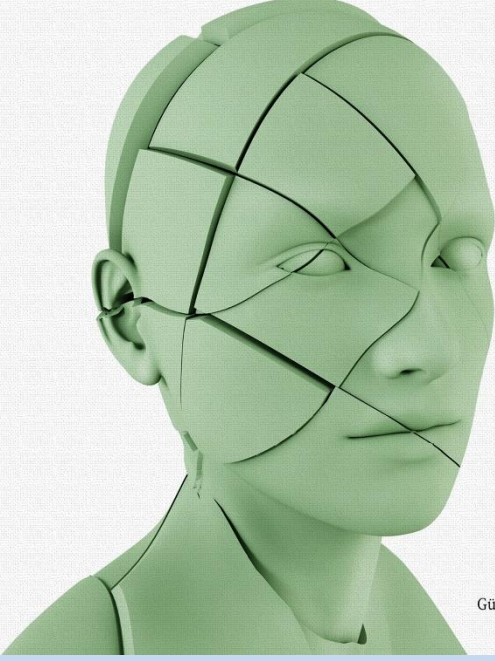
- Korkmaz, Zeynep (2017). *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü* (5. baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Köse, Salih (2019). Eski ve Orta Türkçe Metinlerinde Ad Aktarmasına Dayalı Kıyafet Adları. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 48/342: 245-268.
- Lakoff, George ve Johnson, Mark (2015). *Metaforlar/Hayat, Anlam ve Dil* (Çev. Gökhan Yavuz Demir). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Oturakçı, Nigâr (2007). Divanü Lûgati't-Türk'teki Botanik Terimlerinin Kazakça Ve Türkçedeki Görünümleri. *Kazakistan ve Türkiye'nin Ortak Kültürel Değerleri Sempozyumu*, 493: 195-212.
- Ögel, Bahaeddin (2010). *Türk Mitolojisi I* (5. baskı). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Ölmez, Mehmet (2015). *Moğolistan'daki Eski Türk Yazıtları: Metin-Çeviri-Sözlük* (3. baskı). Ankara: BilgeSu.
- Önler, Zafer (2004). XIV-XV. Yüzyıl Tıp Metinlerinde Türkçe Bitki Adları. *Kebikeç İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi*, 427: 273-301.
- Özdemir, Özlem (2020). *Kazak Türklerinin Destanlarında Mitolojik Unsurlar*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi.
- Özden, Muharrem (2019). Dîvânü Lügâti't-Türk'te Bulunan Hayvan Adlarının Derleme Sözlüğündeki İzleri. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8/2242: 1479-1502.
- Öztürk, Faruk (2005). "Kutadgu Bilig'de Bitki Adları." *Türk Dünyası İncelemeleri*, 6/ 293: 201-208.
- Roux, Jean Paul (2005). *Orta Asya'da Kutsal Bitkiler ve Hayvanlar* (Çev. Aykut Kazancıgil-Lâle Arslan). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Şahin, İbrahim (2016). "Filoloji ve Botanik Alanlarının Kavşağında Yerel Fitonimler (Bitkiadları) Meselesi." *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 1485: 775-791.
- Şahin, İbrahim (2018). *Adbilim*. Ankara: Pegem Akademi.
- Tokyürek, Hacer (2013). "Eski Uygurcada Hayvan Adları ve Bunların Kullanım Alanları." *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 33/326: 221-281
- Türk Dil Kurumu. (1993). *Derleme Sözlüğü* (2. baskı). C. I-XII. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (2005). *Yazım Kılavuzu* (24. baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe Sözlük* (10.baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Üçok, Necip (2004). *Genel Dilbilim (Lengüistik)*. İstanbul: Multilingual.

İnternet Kaynakları

- Türkiye Kültür Portalı. <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/sanliurfa/neyenir/urfa-eskili> (erişim 11.12.2022).

TÜRK BİLİMKURGU EDEBİYATI VE ARKETİPLER

DR. VELİ UĞUR

Günce Yayınları

Oktay Yivli

Öykü Nasıl Okunur

modern öykü ve yöntem

Günce Yayınları

MAKSUT YİĞİTBAŞ

Edebiyatın Ebemkuşağı

Halit Ziya Hikâyeciliğinde

Renklerin Dili

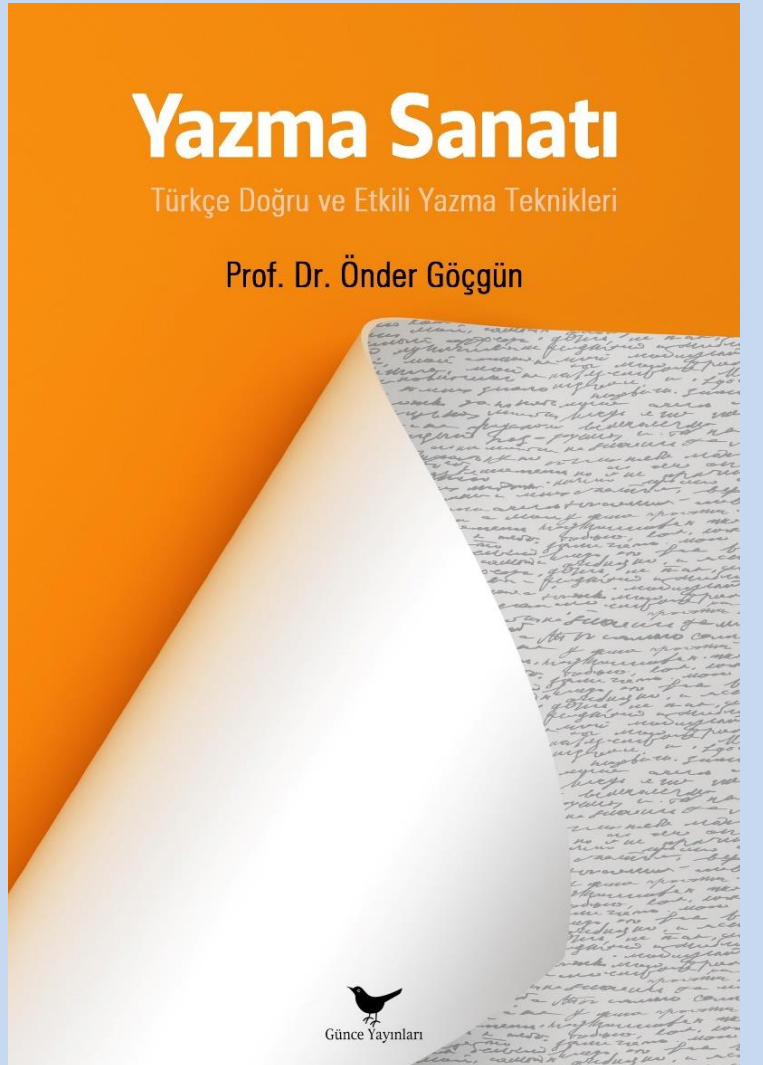

Günce Yayınları

Yazma Sanatı

Türkçe Doğru ve Etkili Yazma Teknikleri

Prof. Dr. Önder Göçgün

Günce Yayınları